
Јасмина С. Ђурић

**35. СИМПОЗИЈУМ ВИЗАНТИЈСКЕ И ПОСТВИЗАНТИЈСКЕ
УМЕТНОСТИ И АРХЕОЛОГИЈЕ**
Друштво за хришћанску археологију, 23- 26. април 2015, Атина

Савремени историчари се углавном слажу да је мегалополис на Босфору, Византион / Константинопољ / Цариград / Константиње / Истанбул – Царица градова или „око Васељене“ у историји био један од најважнијих градова на свету. Већина византолога без обзира на порекло или професионалну опредељеност остаје до данас усмерена на испитивање фрагмената сјаја Византије у Цариграду који се данас тек у назнакама открива, сведочећи о бурних једанаест векова трајања.

Испитивање таквих фрагмената био је и циљ 35. Симпозијума византијске и поствизантијске уметности и археологије у организацији Друштва за хришћанску археологију. Симпозијум је одржан у периоду од 23. до 26. априла у Византијском и хришћанском музеју у Атини (сл. 1). Као што су то навели организатори (др Марија Панајотиди, емерита; др Софија Калописи – Верти, емерита; др Ставрос Мамалукос, доцент) циљ симпозијума је испитивање византијског Цариграда и његовог окружења: топографија, археологија, архитектура и уметност, разумевање свакодневног живота престонице, друштвене стратификације, популације на основу остатака материјалне културе и писаних извора.

Први радни дан скупа одржан је у свечаној сали Византијског и хришћанског музеја у Атини. Уводна сесија је била посвећена ранохришћанским темама (реферате читали Г. Делигианакис, Т.Л. Синодинос, С. Вогиацис, П. Капсудас, Х. Цигонаки, Н. Гикуртакис, П.С. Катсафадос, Х. Диаманти, А. Антонaras, С. Метакса). Међутим, друга сесија, 24.априла показала је нове резултате свега онога што се може посматрати као цариградски модел у архитектури. Професор Хараламбос Бурас разматрао је сликане панеле који опонашају мермер у цркви Хосиос Лукас. Велики број приказаних примера сведочи о симболичкој употреби сликаних панела, упркос постојању средстава за извођење сличних мотива у мермеру (што се налази у цариградским задужбинама и што ће касније бити изведено у цркви Христа Хоре). Након Х. Бураса, своје резултате



Сл.1. Византијски и хришћански музеј у Атини, фото: Р. Теран

Fig.1. Byzantine and Christian Museum in Athens, photo: R. Terryn

истраживања изложила је В. Пападопулу (о новооткривеним црквиштима у Арти), Х. Хаџихристову, К. Манусу-Дела, С.И. Арванитопулос. Након сваке сесије уследила је плодна дискусија међу истраживачима која је уистину показала да се о многобројним темама о Цариграду и свим цариградским утицајима може и мора говорити са пуном научном позорношћу. Једна од тема која је свакако привукла велику пажњу присутних јесте реферат колеге П. Андрудиса у вези са металним иконама-држачима са иконостаса католикона манастира Хиландар. Андрудис је показао да је на металним иконама изведен мотив двоглавог орла који се неретко појављује на одећи византијских царева, српских краљева и властеле. Новија испитивања показале и значење наведених икона будући да се налазе непосредно уз иконе Богородице Одигитрије и Св. Ђорђа.

У завршној сесији другог дана говорили су А. Кацелаки, М. Циапали, А. Страти, Ј. Циурис који су своје реферате углавном оријентисали према испитивањима сликарства у области Касторије и Керкире.

25. априла одржана је централна сесија симпозијума под називом као и цела конференција ове године. Реферате су читали В. Маринис (у вези са архитектуром апсида у Цариграду), Н. Мелвани о откривању манастира из периода Палеолога у Цариграду и њиховој идентификацији, А. Васиљакерис као и Ивана Јевтић са рефератом о Цариграду након 1261. године и контекстуализацији владавине Михаила VIII Палеолога. Јевтић је преиспитала расположиве изворе у вези са урбаним ткивом и утицајем топографије Цариграда, политичким, културним и уметничким кретањима епохе.

Велику пажњу присутних изазвао је и рад А. Мутесиус у вези са византијским текстилом и значењем присуства у Цариграду. Мутесиус је размотрила могућности читања текстила у церемонијалним радњама у

престоници, затим уложи текстила у дипломатији и друштвеном статусу. За њом ништа мање пажње није имала Е. МекКејб у вези са натписима пронађеним у Цариграду. Замисао њеног пројекта уствари представља наставак пројекта И. Шевченка и С. Манга у вези са корпусом цариградских натписа. МекКејб је не само показала различите натписе који се и данас могу наћи на зидинама и у Археолошком музеју у Цариграду, већ и на новим хоризонтима испитивања које натписи омогућавају.

У истом тону наставио је А. Бергер, као и А. Ричи указујући на препознавање трагова Цариграда у савременом Истанбулу. Ричи је уз потенцијале и стање појединих археолошких локалитета указала и на потешкоће које се појављују у реализацији програма. Једна од таквих потешкоћа јесте и чињеница да ће кроз неколико месеци, свакако до краја 2015. године збирка „Византија кроз векове“ која се чува у Археолошком музеју у Истанбулу бити затворена по свим приликама на неколико година) разлог затварања збирке је превентивна заштита објекта од земљотреса, међутим са друге стране истакнуто је и да је реч о гесту који ће врло вероватно учинити тежим испитивања свих истраживача који су до сада имали прилике испитивати материјал изложен у музеју).

Последњи дан конференције отворен је сесијом о позновизантијској архитектури Цариграда. Ј.С. Ђирић и Р. Теран изложили су испитивања у вези са семиотиком зида према Мраморном мору у Цариграду и његовом значењу кроз призму античких узора и модела до тумачења слика кроз патристичке текстове. З. Болекен је анализирао сполијацију византијске скулптуре у отоманским грађевинама, међу којима је значајно место заузео манастир Пантократор. О средњевизантијским и позновизантијским споменицима у околини Цариграда говорио је С. Мамалукос указујући истовремено и на проблеме рестаурације наведених цркава.

У завршној сесији симпозијума говорили су Е. Папаставру, А. Пасали, Г. Ђаницарис а потом је одржана изборна скупштина Друштва за хришћанску археологију.

У закључним разматрањима конференције, чији организатори су се потрудили и да објаве књигу резимеа, истакнуто је да је након свих излагања уистину јасно зашто је Цариград актуелна у историографији и зашто се посматра као својеврсни небески град, како кроз топографију, урбани контекст, изглед зачуваних споменика, изворе. Византија и Цариград готово да не могу ићи једно без другог. Велика предност овог симпозијума је такође што разматрања нису прекинута датумом 29. мај 1453. године, већ сасвим изузетно обухвата и сва дешавања након пада престонице, показујући њено трајање, можда потврђујући и давне епитете шпанског путника Педра Тафура да су „зидови Цариграда од челика и да град никада неће пасти“.

По репертоару и начину обраде тема несумњиво је да је 35. симпозијум византијске и поствизантијске уметности и археологије надмашио предвиђене оквире рада и да представља битан допринос византолошкој дисциплини.

